

Rapport

efter kvalitetsgranskning av
Läs- och skrivundervisningen i grundskolans ti-
diga år vid Olympicaskolan i Hedemora kommun

Rapport

2013-06-19

1 (22)

Dnr 400-2011:6488

Innehåll

Inledning

Resultat

Projektets frågeställningar

Bakgrundsuppgifter om kvalitetsgranskningen

Bakgrundsuppgifter om Olympicaskolan

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Författningsstöd

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av läs- och skrivundervisning i grundskolans tidiga år. Granskningen av Olympicaskolan i Hedemora kommun ingår i detta projekt. Olympicaskolan besöktes den 19-22 samt 26-27 mars 2013.

Denna rapport redovisar de bedömningar, iakttagelser, analyser och bedömningar som Skolinspektionen gör utifrån projektets frågeställningar. Bakgrundsuppgifter om kvalitetsgranskningen och skolan, frågeställningar samt metod redovisas i slutet av denna rapport.

Observationer och intervjuer

Skolinspektionen genomför lektionsobservationer i svenska och i andra ämnen under två dagar i en klass i årskurs 1 respektive en klass i årskurs 3.

I Olympicaskolan årskurs 1 observeras lektioner i ämnena svenska (290 min), bild (50 min), engelska (20 min), idrott och hälsa (40 min), matematik (90 min), musik (30 min) och naturorienterande ämnen (75 min). I årskurs 3 observeras lektioner i ämnena svenska (100 min), bild (40 min), idrott och hälsa (40 min), matematik (60 min), samhällsorienterande ämnen (120 min) och teknik (40 min).

Eleverna går i åldershomogena klasser. I årskurs 1 finns en klass och i årskurs 3 finns det två klasser. Elevantalet i de observerade klasserna är 15 respektive 14. Gruppintervjuer genomförs med elever i årskurs 1 respektive 3. Vidare genomförs enskilda intervjuer med de två klasslärare som ansvarar för ämnet svenska, två lärare från förskoleklass, lärare som ansvarar för skolbiblioteket samt rektor. Under intervju med rektor genomfördes också en återföring av vad Skolinspektionen observerat under granskningen. Skolans specialpedagog är sjuk vid det planerade intervjutillfället och istället genomförs en telefonintervju någon vecka senare.

De intervjuade klasslärarna som ansvarar för den tidiga läs- och skrivundervisningen är utbildade grundskollärare med varierande erfarenhet av läs- och skrivundervisning.

Resultat

1. Utgår den tidiga läs- och skrivundervisningen från elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande?

Under denna fråga undersöks vilken kunskap läraren har, hur läraren tagit reda på elevers olika behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och hur läraren använder denna kunskap.

Här redovisas också allmänna undervisningskvaliteter avseende områden som Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö; Individanpassning, variation och utmaningar; Tydlighet i mål, innehåll och struktur; Uppföljning, återkoppling och reflektion över lärandet.

1.1 Har lärarna kunskap om elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande?

Skolinspektionen har tagit del av en förteckning över de kartläggningar/screeningar över elevernas läs- och skrivutveckling som genomförs från årskurs 1 till och med årskurs 6 i Olympicaskolan. I årskurs 1 respektive 3 genomförs tre olika screeningar som omfattar bland annat elevernas fonologiska medvetenhet, ljudsäkerhet, bokstavs- och ordkedjor samt läsförståelse. Av förteckningen framgår också vilken månad respektive screening ska genomföras. Klassläraren i respektive klass ansvarar för genomförandet av kartläggningarna. Enligt skolans specialpedagog får hon sedan en förteckning över resultaten

Rapport

2013-06-19

3 (22)

Dnr 400-2011:6488

av kartläggningen där det framgår vilka elever som inte har kommit så långt i sin läs- och skrivutveckling. Dessa elever erbjuds stöd av specialpedagogen. Ofta ges stödet enskilt i specialpedagogens rum. Av observationer och intervjuer med lärare framkommer att det är ovanligt att specialpedagogen går in i klassen och ger stöd. Förutom de för årskursen gemensamma kartläggningarna uppger de båda klasslärarna att de kontinuerligt följer upp elevernas läs- och skrivutveckling genom att de varje vecka lyssnar på elevernas läsning och rättar de texter som eleverna producerar. Lärarna dokumenterar resultaten på individnivå. Sammanställning på gruppnivå när det gäller elevernas läs- och skrivutveckling saknas emellertid. Lärarna anser att de genom den dagliga kontakten i undervisningsprocessen får kännedom om elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande kopplat till läs- och skrivundervisningen.

I förskoleklassen arbetar både en förskollärare och en grundskollärare. Grundskolläraren kommer att följa med barnen när de i augusti börjar årskurs 1. Nästkommande termin kommer en annan grundskollärare arbeta i förskoleklass och sedan följa med denna barngrupp när dessa elever börjar i årskurs 1. All personal som intervjuas är övertygade om att denna modell kommer att medföra en bättre överlämning mellan förskoleklass och årskurs 1 samt att den röda tråden i läs- och skrivundervisningen kommer att förstärkas i skolan.

Vid intervjuer med personal i förskoleklass, klasslärare, specialpedagog och rektor lyfts skolans litenhet fram som något positivt och de intervjuade säger att mycket information och överlämning sker informellt i korridor och arbetsrum. Personal i förskoleklass menar dock att det även finns nackdelar med skolans litenhet. Exempelvis finns det innevarande läsår endast en klass i årskurs 1 och detta medför då att denna lärare saknar kollega inom samma årskurs att samarbeta med.

I intervju med rektorn bekräftas att överlämnande mellan förskoleklass och årskurs 1 samt mellan de olika årskurserna mestadels sker informellt. Det finns i skolan ingen plan för överlämningsrutiner. Även rektorn hänvisar till skolans litenhet och säger att "man sätter sig ner informellt och går igenom vilka elever som behöver stöd. Vi är fortfarande den här lilla skolan, vi har inte nerskrivet hur det ska gå till." Rektor har dock en förteckning på klassnivå där ansvarig lärare har markerat om en elev riskerar att inte nå målen i ämnet svenska eller något annat ämne.

I intervju med personal från förskoleklass framhålls att de har god kännedom om elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Personalen anser också att de har god kännedom om elevernas läs- och skrivutveckling.

Personal i förskoleklass berättar under intervju att de dokumenterar mycket av sitt arbete med elevernas läs- och skrivutveckling. Exempelvis dokumenteras mycket av vad eleverna skapar med hjälp av fotografier som sätts upp på väggen. I förskoleklassen får eleverna träna på bokstavskänning genom att forma bokstäverna med olika naturföremål, lera eller med sina egna kroppar.

Klassläraren i nuvarande årskurs 1 visste vid skolstart, utifrån information från personalen i förskoleklassen, vilka elever som redan hade "knäckt läskoden" men så mycket mer visste läraren inte om eleverna. Under föregående vårtermin besökte nuvarande klasslärare i årskurs 1 förskoleklassen vid ett par tillfällen för att bekanta sig med barnen. I intervju med klasslärare i åk 1 och 3 framkommer att bägge lärarna föredrar att inte veta så mycket om sina blivande elever. I intervju säger bägge klasslärarna att "vi vill själva bilda oss en uppfattning om våra elever." En av lärarna säger också att "det händer så mycket i barnens utveckling under sommaren". Båda klasslärarna som ingår i granskningen uppger att de sakta men säkert, under lektionstid, skaffar sig kännedom om elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande när det gäller elevernas läs- och skrivutveckling.

I intervjuer med elever i de granskade klasserna ges en splittrad bild av huruvida lärarna känner till elevernas intressen och behov. Flertalet elever tror att läraren inte vet vad eleverna är intresserade av medan några andra säger att läraren vet vad eleverna är intresserade av och att de också får arbeta med sådant. Några elever menar att lärarna inte frågar dem om deras intressen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att överlämning av information mellan lärare i förskoleklass och lärare i årskurs 1 behöver förbättras så att lärare i årskurs 1 i ett tidigare skede kan få kännedom om elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande när det gäller elevernas grundläggande läs- och skrivutveckling.

1.2 Använder lärarna denna kunskap i planering och genomförande av läs- och skrivundervisningen och används denna kunskap i de olika ämnena?

Varken på huvudmannanivå eller på skolnivå finns någon dokumenterad plan för läs- och skrivundervisningen i Olympicaskolan. Det finns inte heller någon lärare som har till uppdrag att vara ämnesansvarig för ämnet svenska. I inter-

Rapport

2013-06-19

5 (22)

Dnr 400-2011:6488

vju med lärare framkommer att det finns en uppfattning "att vi lärare skulle behöva en mer exakt plan för läs- och skrivundervisningen i Olympicaskolan."

Personal i förskoleklass tillhör samma arbetslag som årskurs 1 och 2 men i intervju uppger personal från förskoleklass att det inte finns något organiserat samarbete med lärare i årskurs 1. Information om elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande förs i begränsad omfattning vidare från personal i förskoleklass till personal i årskurs 1.

Enligt lärare i årskurs 1 och 3 har de kännedom om elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och detta visar sig, bland annat i elevens individuella arbetsschema. Samtliga elever i de observerade klasserna har ett individuellt arbetsschema som dels omfattar ett antal gemensamma arbetsuppgifter men också individanpassade uppgifter som läraren har valt ut utifrån sin kännedom om eleven. Dessa uppgifter ska respektive elev arbeta med under den kommande veckan. Det individuella arbetsschemat är nedskrivet på ett A4-papper som när det gäller årskurs 1 föreställer en sköldpadda och i årskurs 3 en dinosaurie. Det individuella arbetsschemat omfattar arbetsuppgifter i ämnena svenska och matematik.

I intervju uppger flera elever i bägge klasserna att de oftast får "mellansvåra" uppgifter. En elev säger att "när man behöver hjälp räcker man upp handen men då får man ofta vänta eftersom många elever räcker upp handen samtidigt." Under observationer framkommer att det i bägge klasserna finns flera elever med utpräglade specialintressen men enligt observationer påverkar detta undervisningen endast i liten utsträckning. Skolinspektionen kan inte se någon direkt arbetsuppgift i elevernas individuella arbetsschema som är kopplad till deras specialintressen. Däremot ser uppgifterna olika ut beroende på hur långt eleven har kommit i sin läs- och skrivutveckling.

Under de veckor som observationer genomförs framkommer att de individuella arbetsschemana har samma slags grundstruktur för alla elever. Oftast består uppgifterna av att eleverna bland annat ska läsa berättelser med olika mycket text och sedan besvara frågor. Under en lektion i ämnet svenska i årskurs 3 ska eleverna bland annat arbeta med en stencil som innehåller olika "klurigheter" där det gäller att läsa en instruktion och sedan lösa ett antal uppgifter. Av observationerna framkommer att instruktionerna kräver både god läsförmåga och god förmåga till reflektion för att eleven ska kunna lösa uppgiften. Alla elever får dock samma "klurighet". En av "klurigheterna" består av att eleven ska tillsammans med någon kamrat spela ett spel som går ut på att en

spelpjäs ska förflyttas på en spelplan enligt en skriven instruktion. Skolinspektionen observerar dock att vissa elever har mycket svårt att läsa instruktionen. Några av dessa elever löser uppgiften ändå eftersom de är bekanta med spelreglerna.

Bägge klasslärarna menar att elever som inte kommit så långt i sin läs- och skrivutveckling får stöd och att elever som har kommit längre får möjlighet till utmaningar i sin läs- och skrivutveckling. Under flertalet av de lektioner som Skolinspektionen observerar i de bägge klasserna går läraren runt och hjälper elever som inte kommit så långt i sin läs- och skrivutveckling.

Under observerade lektioner framkommer att det i bägge klasserna finns elever som har svårt att lösa vissa läs- och skrivuppgifter och att eleverna ofta får vänta ganska länge för att få hjälp av läraren. I årskurs 1 resulterar detta ofta i försämrad studiero i klassrummet. När läraren i årskurs 1 har genomgångar är det ofta okoncentrerat och eleverna sitter och plockar med olika småsaker eller läser i egna böcker alternativt sitter och pratar med varandra. I intervjuer med elever säger flera av dem att de är medvetna om att det är stökigt i deras klass. Under observationer framkommer att eleverna i årskurs 3 klarar av att vänta på hjälp utan att studieron försämras och i denna klass finns också en stor arbetsglädje och förmåga till koncentration.

I en av klasserna observerar Skolinspektionen att eleverna arbetar med "parläsning". Vid detta tillfälle sprider eleverna ut sig parvis på olika ställen i klassrummet och i närliggande korridor och grupprum. De två elever som bildar ett par turas om att läsa högt för varandra ur sin bänkbok som de själva har valt. Läraren har utifrån sin kunskap om hur långt eleverna har kommit i sin läs- och skrivutveckling bestämt vilka elever som ska bilda ett läspar. Eleverna läser en sida i taget och tanken är att de ska stanna upp vid ord de inte förstår och med hjälp av varandra eller med hjälp av ordbok lista ut vad dessa ord betyder. Under observationer framkommer att detta arbetssätt fungerar för flertalet av eleverna. När det gäller elevernas val av "parläsningsbok" finns det enligt lärare elever som väljer att läsa Harry Potterböcker medan andra elever läser mer lättlästa böcker. Detta bekräftas under observationer.

I årskurs 1 har eleverna ett övningshäfte som kallas Bokstavsboken där de tränar bokstavsskrivning och skrivstil. Eleverna i klassen har hunnit olika långt i sin läs- och skrivutveckling. Varje vecka har läraren en gemensam genomgång

Rapport

2013-06-19

7 (22)

Dnr 400-2011:6488

av en given bokstav. Under presentationen visar läraren bilder på föremål som börjar på just denna bokstav och resonerar med eleverna om olika ord som börjar på eller innehåller denna bokstav. Klassen läser också olika rim som innehåller ord med just den bokstav som klassen har gått igenom. Alla elever får träna sig på att forma bokstaven med lera och därefter skriva den, både med stora och små bokstäver, i Bokstavsboken. Eleverna får också träna sig att med skrivstil skriva ett antal ord där veckans bokstav ingår. Arbetet med veckans bokstav är en del av det gemensamma arbete som ingår i elevens individuella arbetsschema. Skolinspektionen observerar att samtliga elever arbetar mycket koncentrerat i Bokstavsboken, som är den enda gemensamma läroboken i ämnet svenska i årskurs 1.

I årskurs 3 finns, enligt läraren, flera elever som behöver extra uppmärksamhet och hjälp i ämnet matematik. Några av dessa elever har svårigheter med själva räknandet men det handlar också för en del elever om svårigheter att läsa och förstå den text som ingår i matematikuppgiften. Skolinspektionen observerar att läraren under en lektion i ämnet matematik samlar en grupp elever för att intensivträna med dessa. Läraren ger eleverna framför allt stöd i deras arbete med matematikuppgifter men flera av eleverna får också stöd när det gäller att läsa den text som finns i matematikuppgiften. Övriga elever arbetar under tiden med uppgifter i sitt individuella arbetsschema. Lärarna menar att arbetsuppgifterna i elevernas individuella arbetsschema är individuellt utformade och innehåller utmaningar men detta bekräftas endast delvis av Skolinspektionens observationer. Elever som behöver träna på speciella moment i matematiken kan, enligt läraren, gå till datasalen för att arbeta med något matematikprogram på dator, även om det just då sitter elever från en annan klass i datasalen. Under en av de lektioner i ämnet matematik som observeras ville en elev i årskurs 3 gå till datasalen och arbeta men vid detta tillfälle fanns ingen ledig dator i datasalen. Enligt lärare i årskurs 3 finns det ofta någon ledig dator i datasalen och då kan eleven själv gå dit och sätta sig även om en annan klass har bokat salen. I klassrummet finns en dator men med den datorn kan eleverna inte få tillgång till speciella matematikprogram. Enligt lärare i årskurs 3 finns ingen stödresurs till klassen eftersom det bara är 15 elever i klassen.

Under observationer framkommer att det finns elever som inte kommit så långt i sin läs- och skrivutveckling men som är duktiga i ett specifikt skolämne och som i detta ämne får arbeta med en lärobok som är ämnad för äldre elever. Syftet från lärarens sida är att eleverna härigenom ska bli ännu mer motiverade att

träna läsning. Lärare lyfter fram detta som ett exempel på att de använder sin kunskap om elevernas behov och förutsättningar.

Under en observerad lektion i naturorienterande ämnen i en av klasserna går läraren kortfattat igenom örats olika delar och samtalar med eleverna om de olika delarnas funktion. Efter samtalet delar läraren ut en lärobok som innehåller bilder och texter om örat. Några elever får läsa högt ur läroboken och under elevernas högläsning observerar Skolinspektionen att flera av eleverna har svårt att läsa texten i läroboken. Detta tyder, enligt Skolinspektionen, på att läraren inte har använt sig av kunskapen från kartläggningen. Trots att läraren kommenterar och förklarar flera av de nya ord som förekommer i texten lyckas läraren inte fånga elevernas intresse. Flera elever har under denna högläsning andra sidor uppslagna i läroboken och en elev läser hela tiden i sin "tystläsningsbok". Lektionen om örat fortsätter med samtal om hur örat ser ut på olika djur och under samtalet berättar flera av eleverna om vad de känner till om olika djur och deras hörsel. Under samtalet ges möjlighet för eleverna att reflektera över varför örats utseende skiljer sig åt mellan en del djur. I de naturorienterande- och samhällsorienterande ämnena kommer, enligt bägge klasslärarna, hela tiden läs- och skrivträning in som ett naturligt inslag i undervisningen.

Under granskningen observeras enstaka lektioner i idrott och hälsa samt i ämnet musik. Under dessa lektioner fanns ingen koppling till läs- och skrivundervisning.

Enligt bägge klasslärarna sker mycket av individanpassningen genom att lärarna, när de under lektionen kommenterar och rättar elevernas arbetsresultat, ställer olika krav på elevernas arbeten. Denna formativa bedömning innebär enligt lärarna att elever får utmaningar i sin läs- och skrivutveckling. Lärarna kan exempelvis uppmana elev att utveckla en mening eller att skriva lite mer i sin berättelse. Elever som kommit långt i sin läs- och skrivutveckling uppmanas av läraren välja tystläsningsböcker med mycket text. Detta förhållningssätt bekräftas under ett flertal av de observerade lektionerna.

Klassrummen i skolan är små och medger ytterst små variationer när det gäller möbleringen. I bägge klassrummen står bänkarna två och två alternativt i grupper om fyra. Det är trångt mellan bänkarna och framför allt i årskurs 1 stöter eleverna ofta emot varandra när de ska gå och hämta något material på hyllorna längst fram eller längst bak i klassrummet. Enligt lärare skulle en del

elever behöva sitta lite mer avskärmat från de övriga och ibland skulle lärare på ett lätt sätt vilja kunna göra omgrupperingar i klassrummet men detta är inte möjligt. En elev arbetar ofta med hörlurar på sig för att utestänga ljud från klasskamraterna. Lärare uppger att detta hjälpmedel underlättar för eleven att koncentrera sig. Det gör också att eleven ges möjlighet att stundtals arbeta med annat material än resten av klassen, vilket var fallet under vissa av observationerna.

När lärare bedömer att en elev riskerar att inte nå målen anmäls detta till rektorn och elevens svårigheter diskuteras på möten med skolans elevhälsoteam. Ett antal elever i de observerade klasserna har åtgärdsprogram i ämnet svenska och dessa får stöd av specialpedagog. Detta stöd ges mestadels enskilt i specialpedagogens rum.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att läs- och skrivundervisningen i de besökta klasserna i högre grad behöver utgå från elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande så att alla elevers läsande och skrivande stimuleras och utvecklas. Eleverna i bägge klasserna arbetar med individuella arbetsscheman och elever får ibland arbetsuppgifter som är individanpassade, men Skolinspektionen noterar också att det vid flera tillfällen brister i individanpassningen. Arbetsuppgifterna som elever får arbeta med behöver i större utsträckning anpassas till både de elever som befinner sig i ett tidigt skede av sin läs- och skrivutveckling och till elever som kommit längre. I en av klasserna behöver eleverna få en bättre studiero för att de ska kunna utvecklas så långt som möjligt i sitt läsande och skrivande.

2 Används en variation av material, medier och metoder i läs- och skrivundervisningen i syfte att individanpassa undervisningen så att elevernas läsande och skrivande stimuleras och utvecklas?

Här undersöks om läraren anpassar material, medier och metoder i läs- och skrivundervisningen utifrån elevernas olika behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Här granskas om eleverna får möta och bearbeta olika typer av texter och om eleverna får undervisning i olika läs- och skrivstrategier. Vidare granskas om det material som används är meningsfullt och motiverande och om lärarna använder olika metoder och medier i läs- och skrivundervisningen.

Här redovisas också allmänna undervisningskvaliteter avseende områden som Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö; Individanpassning, variation och utmaningar; Tydlighet i mål, innehåll och struktur; Uppföljning, återkoppling och reflektion över lärandet.

2.1 Får eleverna möta och bearbeta olika typer av texter i läs- och skrivundervisningen?

Lärarna i de två granskade klasserna har utarbetat en skriftlig pedagogisk planering för höstterminen 2012 för sina respektive klasser när det gäller läs- och skrivundervisningen inom ramen för ämnet svenska. Av denna planering framgår vad eleverna ska lära sig, hur det i stora drag kommer att gå till, varför eleverna ska behärska de nämnda momenten och hur kunskaperna kommer att bedömas/följas upp. Dokumentation för årskurs 3 beskriver också kunskapskrav för godtagbara kunskaper som ska ha uppnåtts i slutet av årskurs 3.

Personalen i förskoleklassen arbetar med hjälp av varierande material för att eleverna ska lära sig sambandet mellan bokstavsbild och ljudbild. I förskoleklassen sjunger eleverna mycket och personalen tycker att undervisningsmaterialet "Majas alfabet" är ett bra stöd i elevernas läs- och skrivutveckling. Personalen i förskoleklassen poängterar att deras arbete syftar till att hos elever skapa lust och nyfikenhet för fortsatt lärande.

Under lektioner som observeras får elever träna sig att förstå när de ska använda stor bokstav och när punkt ska sättas ut. Lärarnas krav på elevens prestationer är beroende av hur långt eleven kommit i sin läs- och skrivutveckling. Elever möter sagotexter, både sådana som de läser själva och sagor som läraren läser högt. När läraren läser högt tar läraren upp ord och uttryck som kan vara okända för en del elever. Under inledningen på en lektion i ämnet svenska i årskurs 1 presenterar läraren den boklåda som beställts från kommunbiblioteket. Under samtalet pratar läraren om olika genrer, till exempel deckare. Inget förklarande samtal kring vad som är typiskt för en deckare förs. Någon elev har läst en av böckerna som läraren presenterar och då får eleven berätta om boken och ge sin värdering av den. Elever använder sedan böckerna i boklådan när de ska läsa tyst eller arbeta med uppgifter i sitt individuella arbetsschema.

I båda klasserna finns ett utbud av lästräningsböcker med olika mycket text och med olika svårighetsnivå. Elever väljer delvis fritt utifrån intresse bland de böcker som finns. Till de olika läseböckerna finns arbetsuppgifter som eleverna ska arbeta med när de har läst boken. Syftet med arbetsuppgifterna är, enligt läraren, att eleverna ska få möjlighet att träna ordkunskap och att reflektera kring den text som de har läst. Vissa elever arbetar med uppföljningsfrågorna

Rapport

2013-06-19

11 (22)

Dnr 400-2011:6488

men under observationer framkommer att en del elever hoppar över frågorna och börjar istället läsa i en ny bok.

Eleverna i årskurs 1 får under en lektion i ämnet svenska se en film där eleverna får möta en illustratör som har illustrerat många barnböcker. Efter filmvisningen får eleverna gruppvis arbeta med uppföljningsfrågor till filmen. Elever i årskurs 3 får under en lektion i so se film om trakterna kring sjön Siljan. I bägge fallen genomförs uppföljningarna på ett sådant sätt att de ger möjlighet till individanpassning. (Se beskrivning längre fram.)

Under de lektioner som observeras i årskurs 1 får eleverna träna läs- och skrivfärdigheter genom att träna sig att se sambandet mellan bokstavsbilden och hur bokstaven låter, träna skrivstil och att skapa texter utifrån bilder som eleverna själva väljer.

Under intervju med elever i årskurs 1 säger en elev att de i ämnet musik en gång fått skriva text till en raplåt, "då blev det skrivträning" säger eleven. En annan elev talar om att de i ämnet idrott och hälsa någon enstaka gång har skrivit på en lapp vad de vill göra på idrotten. Vid några tillfällen har eleverna i ämnet idrott och hälsa format bokstäver med kroppen. Under den lektion i idrott och hälsa som Skolinspektionen observerar tränar gruppen folkdans och det finns ingen koppling till läs- och skrivundervisning.

I ämnet matematik får elever arbeta med enklare benämnda uppgifter (textuppgifter) under såväl lärarledda genomgångar som när elev arbetar individuellt i läroboken i matematik. Observationer visar att dessa uppgifter oftast är gemensamma för alla elever. Inom de naturorienterande ämnena och inom ämnesblocket samhällsorienterande ämnen får eleverna i de bägge klasserna läsa faktatexter av olika svårighetsgrad. Vidare får eleverna möta texter om dilemman som skildrar något etiskt problem som eleverna ska diskutera i grupper.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i Olympicaskolan får möta och bearbeta olika typer av texter i läs- och skrivundervisningen. Detta sker delvis på ett för eleverna individanpassat sätt. Lärarna behöver dock se till att eleverna i större utsträckning stannar upp och utifrån sina egna erfarenheter bearbetar texter som de har läst.

2.2 Får eleverna undervisning i att använda olika läs- och skrivstrategier?

När eleverna kommer till årskurs 1 har, enligt lärare, flertalet av eleverna en god fonologisk medvetenhet och kan ganska snart börja läsa kortare meningar. Lästräningen bygger sedan på att eleven får läsa böcker med texter med olika svårighetsnivå. Parallellt med denna metod får eleverna i årskurs 1 varje vecka träna på en given bokstav genom att skriva bokstaven, modellera bokstaven med lera och med skrivstil skriva ett antal ord där den nya bokstaven ingår. Under observationer framkommer också att eleverna får träna på hur bokstaven låter. Läraren lyfter också fram att samma ljud, exempelvis "s" kan skrivas både med bokstaven c, som i cykel och citron eller med bokstaven s som i sitta och stå.

Enligt lärare i årskurs 1 har klassen hittills, på ett medvetet sätt, mest arbetat med rim och ramsor. Läraren kommer fortsättningsvis mer och mer att prata om sagor och dess uppbyggnad samt arbeta med drama. Enligt lärare i årskurs 3 har klassen arbetat mycket med sagor och hur de är uppbyggda. Under observationer får elever i årskurs 3 träna på att skriva en arbetsinstruktion till hur en modell av elevens önskerum kan byggas. Under en observation inom det samhällsorienterande ämnesblocket i årskurs 3 ser klassen en film. Efter filmen bygger läraren tillsammans med eleverna en tankekarta för att illustrera en sammanfattning av vad eleverna lärt sig under filmvisningen. Under lektioner som observerats i de bägge klasserna pratar ingen av lärarna om att det finns olika läs- och skrivstrategier.

Bägge klasslärarna läser högt för eleverna på morgonen. Under läsningen eller direkt efter resonerar lärare och elever om de ord som är svåra att förstå. Ibland blir det reflekterande samtal kring dessa ord eller begrepp/uttryck. Under en av de observerade lektionerna i årskurs 1 resonerar läraren tillsammans med eleverna kring betydelsen av uttrycket "danspartner" och "omaka par". Vidare observeras hur läraren tillsammans med elever analyserar likheten mellan hur siffran 6 och siffran 9 skrivs och om det är någon skillnad mellan orden kalas och partaj. I årskurs 3 har högläsning boken en direkt koppling till ämnesområdet Dalarna som klassen för tillfället arbetar med i ämnet geografi. Under en högläsning avbryter läraren för att resonera om begreppet "Kärringberget" som ligger en bit ifrån sjön Siljan. Ingen av eleverna känner till att det är namnet på en plats.

Rapport

2013-06-19

13 (22)

Dnr 400-2011:6488

Efter filmvisningen ritar läraren på tavlan, med hjälp av eleverna, en tankekarta som beskriver vad de fått reda på under filmvisningen. Vartefter läraren ritar tankekartan på tavlan får elever möjlighet att berätta om sina egna erfarenheter kring de begrepp som växer fram. Under detta samtal kommer det upp ord som flera elever tycker är svåra att förstå men i dialog mellan lärare och elev skapas en förståelse för begreppen. Med hjälp av tankekartan skriver sedan varje elev individuellt en redogörelse för vad de har lärt sig om sjön Siljan och orterna däromkring. Läraren instruerar eleverna att de antingen kan skriva korta fristående meningar om de olika orterna och begreppen eller skriva ihop meningarna till en mer sammanhållen berättelse. I intervju med läraren framhålls att detta är en medveten metod för att anpassas arbetsuppgifterna efter elevens behov och förutsättningar. När läraren rättar elevens berättelse ställer hon olika krav på stavning och meningsbyggnad beroende på hur långt eleven har kommit i sin läs- och skrivutveckling. Detta förhållningssätt framkommer tydligt genom observationer hos bägge lärarna. Vid nästa lektionspass som eleverna arbetar med ämnesområdet Dalarna får de en kartstencil över Dalarna där sjöar, vattendrag och orter är utmärkta men utan namn. Eleverna ska med hjälp av en kartatlas leta rätt på namnen och skriva ut dem på stencilen. På kartatlasen är tätorter markerade på olika sätt beroende på hur stor tätorten är, vissa är markerade med en rund ring medan andra är markerade med en svart fyrkant. Läraren guidar eleverna med hjälp av en dialog mellan lärare och elev och sedan får eleverna fortsätta arbeta med uppgiften tillsammans med sin bänkkamrat. Läraren hänvisar också till den teckenförklaring som finns längst ner på sidan i kartatlasen. När eleverna ska hitta namn på vattendrag hittar någon elev namnet Dalälven och då uppstår det samtal kring vad en älv är för någonting. Även begreppet invånare förklaras under denna lektion. Eftersom det i årskurs 3 råder stor arbetsro när eleverna arbetar kan läraren gå runt och ge individuellt stöd till elever som har svårt att översätta kartatlasens information till arbetsstencilen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna i de bägge klasserna ger eleverna möjlighet att arbeta med olika strategier för läsning och skrivning. Eleverna i årskurs 3 får arbeta med olika läs- och skrivstrategier även inom de samhällsorienterande- respektive naturorienterande ämnesblocken. Lärarna behöver samtala med eleverna om att det finns olika läs- och skrivstrategier så att medvetenhet kring dessa begrepp ökar hos eleverna.

2.3 Använder lärarna meningsfulla och motiverande material i läs- och skrivundervisningen?

Elever får i bägge klasserna arbeta med en stor variation av läromedel, exempelvis arbetar bägge klasserna med att skriva berättelser utifrån bilder som eleverna själva väljer. Vidare erbjuds eleverna en stor variation av läshäften med kortare eller längre berättelser. Alla elever har en tystläsningsbok/bänkbok. Bilder, läshäften och tystläsningsbok kan eleven själv välja utifrån behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Vidare använder lärarna i bägge klasserna under granskningen film som efter visningen följs upp med arbetsuppgifter. I årskurs 1 använder läraren bokstavsbilder i den grundläggande läs- och skrivträningen. I årskurs 3 använder läraren frågestenciler av modell "nutidsorientering" i läs- och skrivundervisningen. Vidare arbetar eleverna i årskurs 3 med att bygga modeller av sitt "drömrum" och sedan skriva en arbetsbeskrivning av hur det gick till när de byggde modellen.

I intervju med elever i årskurs 1 säger flera av dem att läraren inte så ofta frågar vad eleverna är intresserade av men samtidigt säger flera av dem att de får arbeta med sådant som de är intresserade av. I intervju med elever i årskurs 3 säger flera att läraren nog inte vet vad eleverna är speciellt intresserade av men en elev säger att fröken vet vad eleven är väldigt intresserad av.

Under några observerade lektioner i årskurs 3 arbetar klassen med ämnet geografi och ser tillsammans med parallellklassen en film om trakterna kring Siljan. Innan eleverna ser filmen informerar läraren eleverna att de efter filmen ska skriva och berätta vad de lärt sig från filmen. Filmen visar hur en meteorit för många miljoner år sedan slår ner i området och sjön Siljan bildas. Filmen visar ett flertal orter runt Siljan och vad dessa idag är kända för.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att läs- och skrivundervisningen i Olympicaskolan genomsyras av att lärarna använder meningsfulla och motiverande material i läs- och skrivundervisningen.

2.4 Använder lärarna olika metoder och medier i läs- och skrivundervisningen?

I bägge klasserna börjar oftast skoldagen med en samling då läraren går igenom dagens schema, vilken dag det är och vilka som har namnsdag denna dag. I årskurs 3 genomför läraren detta samtal med eleverna på engelska. På väggen i detta klassrum sitter små lappar med veckans dagar på engelska.

Rapport

2013-06-19

15 (22)

Dnr 400-2011:6488

I intervju med personal från förskoleklassen uppger dessa att de arbetar mycket enligt den så kallade Bornholmsmodellen. Det finns ingen uttalad samsyn, från förskoleklass till årskurs 3, när det gäller metod för läs- och skrivundervisningen. Den enskilda läraren väljer själv metod. Ett par gånger om året genomförs något gemensamt projekt för förskoleklass och övriga klasser i skolan. Exempelvis har hela skolan under denna vårtermin genomfört "Tema Läslust". Detta är ett läsprojekt som innebär att elever i hela skolan, under en begränsad tidsperiod, läser så många böcker som möjligt och skriver en kort recension av boken. Ibland sker, enligt personal i förskoleklassen, spontant samarbete mellan förskoleklass och årskurs ett eftersom de har sina lokaler bredvid varandra.

Under observationer framkommer att lektioner ofta startar med att läraren ger samtliga elever samma uppgift med samma svårighetsgrad eftersom lärarna vill att alla elever ska ha en gemensam grund att stå på. När eleverna löst den gemensamma uppgiften, övergår eleverna till att arbeta med arbetsuppgifter i sitt individuella arbetsschema.

Varje vecka presenterar läraren i åk 3 ett antal ord som blir veckans ordkunskapsläxa. I slutet av veckan förhör läraren orden och eleverna ska individuellt skriva ner hur orden stavas på ett papper. Därefter läser läraren ett antal meningar som eleverna också ska skriva ner. När diktamen är slut byter eleverna svarspapper med en kamrat. Läraren skriver orden på tavlan och eleverna rättar varandras ord och meningar. När läraren har gått igenom alla ord och eleverna rättat sina kamraters prestationer ska eleven kommentera kamratens prestation. Var och en ska skriva två positiva omdömen (två stjärnor) men också skriva någonting som kamraten behöver bli bättre på (en önskan). Enligt läraren är detta en utvecklande övningsuppgift eftersom eleven måste reflektera kring hur man skriftligt uttrycker sig inför en kamrat när denne behöver förbättra sina prestationer.

I en av klasserna observerar Skolinspektionen en lektion i ämnet teknik där eleverna tidigare har byggt en modell av sitt "önskerum" med hjälp av styvt papper alternativt kartong. Rummet har fyra väggar och viss möblering. "Modellrummet" är ungefär lika stort som en skokartong. Uppdraget till eleverna under den observerade lektionen är att formulera en skriftlig beskrivning av hur det gick till när eleven byggde sitt rum. Eleverna får en skriftlig instruktion som hjälper dem att göra en beskrivning av arbetsprocessen. Dels ska eleven beskriva hur det gick till när de byggde rummet men de ska också reflektera kring vad som var lätt och vad som var svårt samt jämföra slutresultatet med den ursprungliga ritningen som eleven har gjort. Elevens arbete ska resultera i

en arbetsbeskrivning som gör att en annan person också kan bygga elevens "önskerum". Under observationen framkommer att flera elever behöver lotsning under arbetets gång, exempelvis behöver flera elever hjälp med att formulera beskrivande meningar kring arbetsprocessen. Alla elever arbetar fokuserat. Under lektionspasset går läraren runt och ger en formativ bedömning av elevernas arbete exempelvis säger läraren att "det här var en bra början men vad var nästa steg i arbetsprocessen?" Skolinspektionen bedömer att det är formuleringen av lärarens skriftliga instruktion som medger att eleven kan lösa uppgiften på olika svårighetsnivå, exempelvis framgår det av instruktionen att eleven antingen kan besvara de frågor som läraren har formulerat i instruktionen eller också kan eleven välja att beskriva hela arbetsprocessen i form av löpande text.

När det gäller tyst läsning får eleverna träna att läsa tyst i böcker som är anpassade efter hur långt eleven kommit i sin läs- och skrivutveckling. Under flera av de observerade lektionerna får eleverna läsa högt både för kamrater och individuellt för läraren. Eleverna arbetar såväl självständigt som tillsammans med andra elever, till exempel parläsning som tidigare nämnts.

Eleverna i åk 1 får varje vecka träna på en ny bokstav som de får forma med lera, måla med vattenfärg och sedan skriva i en Bokstavsbok. De tränar också på att ljuda bokstaven och känna igen ordbilder. Parallellt med att eleverna jobbar med enskilda bokstäver skriver de hela ord och meningar.

Film används under lektioner som observerats i årskurs 1 i syfte att eleverna ska förstå begreppet illustratör. Eleverna i årskurs 3 får se film om Siljan för att sedan skriva och läsa mer om landskapet som Siljan ligger i.

Vidare använder lärarna högläsning inte enbart för att eleverna ska få en trevlig stund utan högläsningen används enligt lärarna även för att träna eleverna att reflektera kring begrepp och uttryck. Högläsningen används också enligt lärarna för att utveckla elevernas ordförråd. Exempelvis observeras hur elever och lärare resonerar kring uttrycken "danspartner" och "omaka par". Likheten mellan siffrorna 6 och 9 analyserades vid ett annat tillfälle.

I skolan finns en datasal som lärarna kan boka men dit eleverna, enligt lärare, också kan gå själva under lektionstid. Datorerna står i en utvidgad korridor och är tillgängliga om inte någon klass har bokat in sig där. I klassrummen finns enstaka datorer men dessa användes under observationerna endast en gång av en elev. I matsalen finns en interaktiv tavla som lärare kan boka.

Rapport

2013-06-19

17 (22)

Dnr 400-2011:6488

Ett lugnt klimat på skolan är enligt de intervjuade lärarna en förutsättning för en god läs- och skrivutveckling bland eleverna. I intervjuer med både lärare och rektor framkommer att det i skolan finns en samsyn kring vikten av att de vuxna omedelbart agerar när konflikter uppstår mellan eleverna. Under observationer framgår också tydligt att lärarna ingriper vid konflikter. Vid flera tillfällen samlade lärare några elever och pratade om konflikter som uppstått under exempelvis föregående rast. På schemat för årskurs 3 finns en gång i veckan momentet Yasuragi inlagt. Vid dessa tillfällen arbetar eleverna med värderingsövningar av olika slag. Bägge klasslärarna bemöter eleverna med respekt men observationerna visar att arbetsklimat och arbetsglädje varierar mellan de två klasserna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna i de granskade klasserna i Olympicaskolan använder olika metoder och medier i läs- och skrivundervisningen. Detta sker ibland på ett för eleverna individanpassat sätt, exempelvis när eleverna ska skriva ner arbetsprocessen för sitt "önskerum" och när eleverna tillsammans med läraren skapar en tankekarta efter filmvisningen om Siljan. Även uppföljningen av veckans ordläxa och elevens val av tystläsningsbok sker på ett individanpassat sätt. När det gäller urval av veckans ord eller när eleverna arbetar med en ny bokstav är det svårt att se någon individanpassning.

3 Följer skolan upp och utvärderar elevernas läs- och skrivutveckling så att undervisningen förbättras och utvecklas?

Här undersöks lärarens arbete med att följa elevernas läs- och skrivutveckling, om lärare följer upp och utvärderar läs- och skrivundervisningen i svenska/svenska som andraspråk och i andra ämnen. Vidare granskas hur rektor använder dessa underlag för att utveckla läs- och skrivundervisningen vid skolan.

- 3.1 Följer lärarna upp och utvärderar elevernas läs- och skrivutveckling?
- 3.2 Följer lärarna och rektorn upp och utvärderar den tidiga läs- och skrivundervisningen i svenska/svenska som andraspråk och i andra ämnen?
- 3.3 Använder rektorn detta underlag för att utveckla läs- och skrivundervisningen?

I Olympicaskolan finns ett schema över vilka tester/screeningar som genomförs i respektive årskurs i ämnet svenska från årskurs 1 till och med årskurs 6. I de

flesta årskurser omfattar testen/screeningen tre till fyra tester per läsår. Resultaten av dessa tester dokumenteras och elevernas resultat avgör vilka som erbjuds stöd av specialpedagog. Enligt bägge lärarna är detta ett av de verktyg som lärarna använder för att bedöma elevernas läs- och skrivutveckling. I intervjuer uppger lärarna att de dessutom under terminens gång kontinuerligt gör mindre tester/uppföljningar av elevernas läs- och skrivutveckling. Resultaten dokumenteras på individnivå men inte på gruppnivå.

De individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen som Skolinspektionen tagit del av beskriver konkreta utvecklingsmål när det gäller elevens läs- och skrivutveckling. Detta dokument är dock ingenting som lärare och/eller elev kontinuerligt går tillbaka till för att stämma av hur elevernas läs- och skrivförmåga utvecklas.

Enligt både klasslärare och lärare i förskoleklass är rektorn intresserad av elevernas läs- och skrivutveckling men efterfrågar inga sammanställningar på gruppnivå. Rektor har dock en sammanställning över vilka elever i årskurs 1 och 3 som beräknas uppnå målen i respektive ämne och vilka elever som inte beräknas uppnå målen. Vidare framgår det av rektors förteckning att skolan har utarbetat åtgärdsprogram för elever som riskerar att inte nå målen i något ämne i årskurs 3. Dessutom menar rektor att hon på informell väg får kännedom om elevernas läs- och skrivutveckling. Under granskningen framkommer att varken lärare eller rektor, utifrån kännedom om elevernas läs- och skrivutveckling, gör någon utvärdering och analys av elevernas resultat för att därigenom kunna utveckla läs- och skrivundervisningen i samtliga ämnen.

Av observationer framkommer att rektorn inte har kännedom om att studieron och arbetsmotivationen bland eleverna skiljer sig åt mellan de två klasserna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna följer upp och utvärderar elevernas läs- och skrivutveckling på individnivå. Det saknas dock på skolnivå analys och utvärdering av läs- och skrivundervisningen i syfte att utveckla densamma i samtliga ämnen.

4 Används skolbiblioteket aktivt i syfte att stimulera elevernas läsande och skrivande?

Här undersöks om och hur skolbiblioteket används och i vilken utsträckning det är en resurs i syfte att stimulera och utveckla elevernas läsande och skrivande i svenska/svenska som andraspråk och i andra ämnen.

4.1 Är skolbiblioteket en resurs i läs- och skrivundervisningen?

Rapport

2013-06-19

19 (22)

Dnr 400-2011:6488

Olympicaskolan har ett skolbibliotek med ett bokbestånd som enligt lärare består av både facklitteratur och skönlitteratur. Under observationer framkommer att det i biblioteket finns skönlitterära böcker som innehåller texter med olika svårighetsgrad. I skolbiblioteket kan eleverna sitta och läsa när det passar in i deras undervisning. Skolbiblioteket är öppet hela dagarna; dock utan bemaning. I biblioteket finns endast böcker, inga andra media. Det finns heller inget utlåningssystem. När en elev vill låna en bok hämtar eleven boken utan att anteckna det någonstans.

En av lärarna i skolan har ett speciellt ansvar för skolbiblioteket. Uppdraget omfattar cirka en timme i veckan och innebär att läraren ansvarar för beställningar av nya böcker och att det är en viss ordning i biblioteket. Enligt intervju med ansvarig lärare tillgodoses elevernas behov av skönlitteratur huvudsakligen genom ett skriftligt avtal med kommunbiblioteket som ligger en dryg kilometer från skolan. Avtalet innebär att lärarna kan beställa bokpaket som lämpar sig för läs- och skrivundervisning men lärare kan även beställa bokpaket som passar till olika arbetsområden i olika ämnen. Under observationer framkommer att lärare i årskurs 1 har beställt ett bokpaket med lättlästa böcker från kommunens bibliotek till sina elever. De två klasslärarna uppger i intervjuer att de är nöjda med tillgången till böcker via kommunens bibliotek och att eleverna kontinuerligt går och lånar böcker i skolans bibliotek.

Eleverna i Olympicaskolan har tillgång till datorer i en datasal som är öppen för eleverna hela dagarna. Under observationer framkommer dock att elevernas tillgång till datasalen ibland är begränsad eftersom den kan vara bokad av andra klasser. Ofta kan dock eleverna, enligt lärare, själva gå till datasalen och använda en dator för att söka information eller arbeta med en programvara i något specifikt skolämne. I de observerade klasserna finns ett par stycken datorer i respektive klassrum. Under lektioner som observeras används datorerna i klassrummet endast en gång av en elev.

Om de observerade klasserna önskar tillgång till interaktiv tavla får de boka skolans matsal där det finns en sådan tavla.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Olympicaskolan har ett skolbibliotek som är en resurs i läs- och skrivundervisningen.

Bakgrundsuppgifter om kvalitetsgranskningen

Kvalitetsgranskningen av läs- och skrivundervisningen i grundskolans tidiga år genomförs i sammanlagt 12 skolor, varav en fristående skola. När kvalitetsgranskningen är genomförd redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. De skolor som ingått i granskningen ger en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Olympicaskolan är en fristående skola som omfattar förskoleklass till och med årskurs 9. Skolans samtliga klasser har mellan 14 och 20 elever.

Bakgrundsuppgifter om Olympicaskolan

Olympicaskolan är en fristående skola i Hedemora kommun. Skolan har vid Skolinspektionens besök 260 elever och omfattar förskoleklass och grundskola årskurserna 1–9. Eleverna är organiserade i åldershomogena klasser. I årskurs 1 finns en klass och i årskurs 3 två klasser.

I den besökta klassen i årskurs 1 undervisar en klasslärare i samtliga ämnen. Klassen har tillgång till specialpedagog som arbetar med enskilda elever cirka 40 minuter per vecka. I ämnet svenska får eleverna undervisning i halvklass en gång i veckan.

Den besökta klassen i årskurs 3, undervisas av en klasslärare i flertalet ämnen. I ämnena idrott och hälsa, musik och slöjd undervisar andra lärare.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med Skolinspektionens kvalitetsgranskningar är att bedöma om undervisningen överensstämmer med läroplanens och kursplanernas mål och riktlinjer och om undervisningen bidrar till att elevernas kunskaper utvecklas så långt som möjligt inom ramen för givna mål.

Syftet i denna kvalitetsgranskning är att granska om eleverna i grundskolans tidiga år får en läs- och skrivundervisning som syftar till att stimulera och utveckla elevernas läsande och skrivande. Granskningen ska också ge en bild av hur skolbiblioteket används i undervisningen.

Rapport

2013-06-19

21 (22)

Dnr 400-2011:6488

Projektet förväntas även bidra till att andra skolor och huvudmän får kunskap om gynnsamma faktorer för läs- och skrivundervisning i grundskolans tidiga år samt skolbibliotekets roll i denna undervisning.

Frågeställningar

- 1) Utgår den tidiga läs- och skrivundervisningen från elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande?*
- 2) Används en variation av material, medier och metoder i läs- och skrivundervisningen i syfte att individanpassa undervisningen så att elevernas läsande och skrivande stimuleras och utvecklas?*
- 3) Följer skolan upp och utvärderar elevernas läs- och skrivutveckling så att undervisningen förbättras och utvecklas?*
- 4) Används skolbiblioteket aktivt i syfte att stimulera elevernas läsande och skrivande?*

Metod och material

Elevers läs- och skrivförmåga utvecklas i olika undervisningssituationer och sammanhang. Granskningen omfattar därför elevers undervisning inte bara i svenska/svenska som andraspråk utan även i andra ämnen och sammanhang. Ansatsen är att följa hur och i vilka undervisningssituationer läs- och skrivundervisningen bedrivs i utvalda klasser i årskurserna 1 och 3 under en sammanhängande tid. Detta för att få en fördjupad bild av den undervisning som skolan ger för att eleverna ska utveckla sin läs- och skrivförmåga.

Granskningens fokus är hur skolorna planerar och genomför läs- och skrivundervisningen i svenska/ svenska som andraspråk och i andra ämnen så att elevernas läsande och skrivande stimuleras och utvecklas i olika sammanhang.

De granskningsmetoder som används är dokumentstudier, lektionsobservationer och intervjuer.

Dokumentstudier

Dokumentanalys görs av den dokumentation som begärts in från skolorna inför skolbesöken utifrån utarbetad dokumentlista. Syftet med dokumentanalysen är att ge en inledande bild av hur läs- och skrivundervisningen planeras, bedrivs, följs upp och utvärderas.

Lektionsobservationer

Lektionsobservationerna ger underlag för att besvara projektets frågeställningar men också hur läroplan och kursplaner avspeglas i läs- och skrivundervisningen. Observationer genomförs i svenska/svenska som andraspråk och i andra ämnen i syfte att studera hur läs- och skrivundervisningen bedrivs i flera olika undervisningssituationer och sammanhang. De strukturerade lektionsobservationerna genomförs under två dagar i respektive klass i årskurs 1 och 3 med stöd av ett observationsschema som Skolinspektionen utarbetat. Observationerna omfattar förutom projektets frågeställningar även undervisningens allmänna kvaliteter vilka vävs in i bedömningsområde 1 och 2. Observationerna är också ett underlag för intervjuerna.

Intervjuer

Intervjuer kommer att komplettera det inspektörerna sett i observationerna av läs- och skrivundervisningen. Förutom utarbetade intervjuguider ska i samtliga intervjuer underlagen från lektionsobservationerna användas som källa till frågor.

Syftet är att få en fördjupad information om hur lärares kunskap om elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande används i deras planering och genomförande av undervisningen. Då huvudansvaret för läs- och skrivundervisningen ingår enligt Lgr 11, i ämnena svenska/svenska som andraspråk, genomförs djupintervjuer (längre tid och fler frågor) med de lärare som ansvarar för dessa ämnen.

Intervju med lärare i andra ämnen än svenska/svenska som andraspråk ska ge information om skolans arbete med att utveckla och stimulera elevernas läsande och skrivande utifrån olika ämnen. Intervjuer med lärare i förskoleklass, specialpedagog, skolbibliotekarie och rektor kommer att ge ytterligare underlag om skolans arbete med läs- och skrivundervisning. Samtliga intervjuer genomförs enskilt medan intervju med eleverna i årskurs 1 respektive 3 sker i grupp. Som avslutning av skolbesöket kommer en muntlig återkoppling till rektor och berörd personal att genomföras.